

UNESCO'NUN İSTANBUL BİLİMSEL İŞBİRLİĞİ BÜROSU (1)

UNESCO'nun İstanbul Bilimsel İşbirliği Bürosu 1 Ocak 1954 tarihinde dördüncü faaliyet senesini tamamlamış bulunmaktadır. Bu münasebetle okuyucularımıza Büronun faaliyeti hakkında aşağıdaki yazıyı sunuyoruz.

«Merinos koyunları hakkında Avusturalya'da yapılan neşriyatın listesini yollayabilirmisiniz?» Chloromycetine ve aureomycine'in tifo mikrobu üzerine tesiri hakkındaki travayları nasıl bulabilirim?» «Amerika'daki Duke Üniver sitesinde 1947 de Türk tütünleri hakkında bir tez yapılmış; bu tezi getirtebilir misiniz?» «Bu sene Fiziğe ait hangi milletlerarası kongreler toplanacaktır?» «Sıkıştırılmış topraktan ve kerpigden inşaat hakkında neşredilmiş eser ve makalelerin listesini istiyorum». «Araştırmalarım için bazı kimyevî maddelere ihtiyacım var; bir senedenberi müracaat ettiğim yabancı memleketlerdeki firmaların hiçbiri bunları tedarik edemedi; bu maddelerden bir miktar benim için getirtebilir misiniz?» «Paris'teki..... kütüphanesinde Galib Dede'nin bir resmi varmış; bu resmin bir fotoğrafını elde edebilir miyim?» «Depremlere mukavim inşaatla meşgul olan ve Avrupa memleketlerinde bulunan enstitülerin adreslerini verebilir misiniz?»

İstanbul'da bu gibi sorulara cevap veren bir müessesenin bulunduğunu Türkiyede çalışan bilim adamlarının bir kısmı belki bilzem-Bü münasebetle, onlara hizmet etmek için UNESCO'nun kurduğu İstanbul Bilimsel İşbirliği Bürosudur. Bilim ve tekniğin yayılmasına yardım maksadiyle dünyanın dört bölgesinde (1) UNESCO tarafından tesis edilen «Bilimsel İşbirliği Merkezleri» şebekesinin bir unsuru olan İstanbul Bürosu dört senedenberi İstanbul Teknik Üniversitesi binası dahilinde faaliyettedir.

(1) Bu yazı Unesco Türkiye Millî Komisyon tarafından çıkarılan «Kültür Dünyası» dergisinin 15 Mart 1954 tarihli 3 üncü sayısında neşredilmiştir.

(2) Bu dört bölge şunlardır : Orta Doğu, Güney Asya (Hindistan ve civar memleketler), Güney Doğu Asya (Endonezya, Filipinler ve civar memleketler) ve Lâtin Amerika.

Büronun başlıca vazifelerinden biri Türkiye'deki bilim adamları tarafından tevcih edilen sorulara cevap vermektir. Yukarıda birkaçını sıraladığımız bu sorular hem mahiyetleri ve hem de ait oldukları bilim sahaları itibariyle çok mütenavidir. İstanbul Borosu UNESCO ile teşriki mesai eden millî ve milletlerarası müesseselerin ve Paris'teki UNESCO merkezinin yardımı ile bu sorulara cevap vermeğe çalışır.

Bu soruların bir kısmı muayyen bir mevzu hakkında neşredilmiş travayların listesini getirtmeği hedef tutmaktadır. Fakat böyle bir listeyi elde eden araştırmacı çoğu zaman başka bir müşkülle karşılaşır: listedeki makalelerin bir kısmı bulunduğu şehirdeki ve hattâ Türkiye'deki kütüphanelerde mevcut olmıyan mecmualarda neşredilmiştir. İstanbul Bürosu bu gibi makalelerin mikrofilm veya fotokopilerini kısa bir zamanda getirtmektedir; bunun için Avrupa ve Amerika'da bulunan ve mikrofilm servislerine malik olan umumî kütüphanelerle daimî temas halindedir.

Büronun diğeri bir hizmeti, UNESCO merkezi tarafından gönderilen kitap ve broşürleri Türkiye'de ilgili bilim adamlarına dağıtmaktır. Bu kitap ve broşürler arasında UNESCO'nun kendi neşriyatı olduğu gibi, milletlerarası kongrelerin zabıtları, UNESCO'dan yardım gören milletlerarası veya millî bilim cemiyetlerinin ve müesseselerinin neşriyatı vardır.

İstanbul Bürosu, UNESCO tarafından kısa bir müddet için Türkiye'ye gönderilen veya UNESCO'nun yardımından istifade ederek bir kongreye giderken Türkiye'den geçen yabancı bilim adamlarına İstanbul vya Ankara'da konferanslar verdirmekte ve bunların Türk bilim adamlarıyla temas etmelerini temin etmektedir.

Büro, UNESCO tarafından Türkiye'de tertip edilen toplantıların organizasyonunu deruhte etmektedir. Meselâ 1952 senesinin Nisan ayında UNESCO'nun Kurak Bölgeler Komitesi Ankara'da toplanmış ve yeraltı suları hakkında 20 yabancı mütehassısın iştirak ettiği bir Sempozyom yapılmıştır; aynı senenin Ekim ayında UNESCO'nun Tarihî Âbideler Milletlerarası Komitesi İstanbul'da toplanmıştır.

UNESCO tarafından Türkiye'ye gönderilen bir seyyar serginin memleketimizdeki tertip işini İstanbul Bürosu ifa etmiştir. Plâstik maddelere hasredilmiş olan bu sergi 1953 senesinin Mayıs ayında İstanbul'da açılmış ve büyük alâka toplamıştır.

Yukarıda kısaca gözden geçirdiğimiz İstanbul Bürosunun asıl faaliyet sahası, UNESCO merkez teşkilâtındaki «müsbet ve tabii bilimler» şubesi programına giren, yani sırfi bilimlerle, tıbbî ziraf

ve mühendislik bilimlerine ait olan konulara münhasırdır. Bu itibarla UNESCO'nun eğitim, kültür, sosyal bilimler gibi diğer şubelerine ait meseleler Büronun asıl faaliyet sahası dışına düşmektedir. Bununla beraber, İstanbul Bürosu, UNESCO merkez teşkilâtının Türkiye'deki yegâne uzvu olması hesabıyla bu son şubelere ait işlerle de vakit vakit meşgul olmak mecburiyetindedir. Meselâ , Büroya tevcih edilen soruların bir kısmı tabii bilimlerden başka sahalara aittir. Büro bunlara da cevap vermeğe çalışır.

İnsan hakları beyannamesinin kabulünün dördüncü senei devriyesi münasebetiyle Büro, 1952 senesinin Aralık ayında İstanbul'da Beyoğlu Olgunlaşma Enstitüsünün teşhir salonunda İnsan haklarına ait bir sergi tertiplemiştir; açık bulunduğu on iki gün içinde bu sergiyi 32,000 e yakın ziyaretçi gezmiştir.

Tabii bilimler çerçevesi dışına çıkan diğer bir faaliyet UNESCO kuponlarının dağıtılması işidir. Bu kuponların mahiyeti okuyucularımızca malûmdur: Türk parası mukabilinde satın alınan bu kuponlar yardımıyla, döviz müsaadesi almağa veya kitapçılara fahiş fiyat farkı ödemeğe lüzum kalmadan, resmî kur fiyatlariyle yabancı memleketlerden kitap ve mecmua getirtmek mümkündür. UNESCO'nun kitap kuponları Ankara'da Millî Kütüphane tarafından satılmaktadır. İstanbul Bürosu da kitap kuponları ve ayrıca öğretici film ve malzeme kuponları satmaktadır. Bugüne kadar Büro, 65,000 liralık UNESCO kuponu satmıştır.

İstanbul Bürosunun başlıca faaliyetlerine ait bazı rakamlar verelim. Dört sene içinde Büro.

24 yabancı bilim adamına 35 konferans verdirmiş, 369 soruya cevap vermiş, 1,642 mikrofilm veya fotokopi ve 17,522 adet kitap veya broşür dağıtmıştır.

Masrafları UNESCO merkez teşkilâtı tarafından ödenen İstanbul Bürosu, büyük miktarda mikrofilm siparişleri gibi istisnaî haller haricinde, bütün hizmetlerini hiç bir karşılık istemeksizin yapmaktadır.